

Pædagogisk møfferi

Alt det bøvlede og bumlede relationsarbejde, omsadlingerne og feberredningerne er måske noget af det vigtigste arbejde, du udfører som lærer. Alt det man kunne kalde pædagogisk møfferi. Vi går tæt på begrebet med professor **Noemi Katznelson.**

Af **Signe Tonsberg**

Du har egentlig lavet grupper til kemiforsøget hjemmefra, men da du træder ind i klassen, ser du, at Freja og Albert er helt døde i blikkene, så du bytter rundt på grupperne. Der er for få i 1.C, der har læst Thomas Korsgaard-novellen, til at dine spørgsmål giver mening. Du sadler om, så flere kan være med i dansklektionen.

Du har egentlig taget tasken på skulderen og skal hurtigt videre til teammøde, men så kommer Thor hen til dig med et spørgsmål, for han er lige ved at knække koden til jeres emne. Du sætter tasken fra dig igen og lytter.

Hvad er det egentlig, du som lærer næsten automatisk gør i de situationer? Du bruger din erfaring, din menneskeforståelse og dine pædagogiske og didaktiske kompetencer til at møffe situationerne på plads. Du laver faktisk *pædagogisk møfferi* af fornemteste skuffe.

"Pædagogisk møfferi er alle de talrige hverdagsnære pædagogiske handlinger, greb og justeringer, som man næsten umærkeligt laver, fordi tingene aldrig helt går, som man troede eller havde planlagt," forklarer professor Noemi Katznelson, der selv er glad for møfferi-begrebet.

"Møfferi er bare et godt ord. Man kan næsten høre på selve ordet, at her er der noget skubben frem og tilbage og noget, som ikke lige er i vinkel i første hug," siger Noemi Katznelson, der er leder af Center for Ungdomsforskning på Aalborg Universitet, hvor hun og kollegerne nu har taget begrebet til sig og blandt andet bruger det flittigt i den seneste udgivelse 'Trivselsarbejde mellem skole og ungdomsliv'.

Gabet mellem planen og virkeligheden

Netop dén udgivelse står på skuldrene af et stort forsknings- og udviklingsprojekt, som Center for Ungdomsforskning har lavet sammen med 70 lærere på 14 ungdoms-

uddannelsessteder over hele landet. Det var her, det pædagogiske møfferi virkelig åbenbarede sig – så meget, at forskerne nu bruger ordet i deres bog. For uanset om der var tale om særlige indsatser for at skabe stærke fællesskaber, forsøg med at få gruppearbejdet til at fungere bedre eller at styrke motivationen og engagementet i undervisningen, så oplevede lærerne på både htx, hhx, eud, stx og hf, at noget kom på tværs:

"I det pædagogiske forsøgs- og udviklingsarbejde var det tydeligt, at vi blev ved med at støde på det her møfferi. Situationer, hvor tingene ikke går helt op eller ikke går helt, som man troede. Vi kunne se det på alle de skoler, vi fulgte. Hver gang man planlagde et eller andet pædagogisk – om det var en undervisningsgang, et gruppearbejde eller en brætspilscafé – så var man næsten hundrede procent sikker på, at det aldrig fungerede, som man havde planlagt, at det skulle. Der skete altid lige lidt noget andet, så man måtte fikle tingene på plads på en lidt

anden måde, end man havde tænkt," siger Noemi Katznelson.

Tryk oppefra, nedefra, indefra og udefra

Noemi Katznelson forklarer, at det nogle gange kan føles, som om hverdagens små friktioner springer op og bider os som irriterende insekter. Den tyske sociolog Hartmut Rosa taler om *aggressionspunkter*. Det er alt det, der dukker op i vores liv, som vi skal løse, beherske, kontrollere, forbedre, udnytte eller få til at fungere efter vores intentioner. Aggressionspunkter opstår, når vi møder verden som noget, der skal kontrolleres eller overvindes, frem for som noget, vi kan indgå i en levende relation med.

Men sådan må vi ikke se møfferiet. Tværtimod. Det pædagogiske møfferi er et iboende vilkår og en særdeles vigtig del af det pædagogiske arbejde. Møfferiet er hverken en fejl, noget der skal overstås eller noget, der står i vejen for det egentlige arbejde. Det er en del af kernen i lærergerningen. For at undervise er aldrig en praksis, hvor du snorlige kan planlægge, hvad der skal ske.

Det blev meget tydeligt, da Noemi Katznelson og hendes kolleger sammenstillede lærernes beskrivelser af, hvad de gerne ville, med det der rent faktisk skete i arbejdet med eleverne, skolens fællesskaber og undervisningen.

"Det blev åbenlyst, at der foregår alt muligt i en skolehverdag og i en undervisning, som hele tiden skal skubbes og fifles på plads. Lærerne er hele tiden i gang med det pædagogiske møfferi. Og så begyndte vi at bruge begrebet," siger Noemi Katznelson.

Hun fortæller, at pædagogisk møfferi selvfølgelig ofte opstår i samspillet med eleverne, men også på grund af alt det, som banker på gymnasiets dør udefra.

"Virkeligheden sparker altid lidt igen. Så gør eleverne ikke helt, som man troede, så sætter ledelsen et nyt initiativ i gang, der kommer en ny reform fra ministeriet, eller alle får pludselig adgang til en ny teknologi som AI, der vender tingene på hovedet," forklarer hun.

Glem Døde Poeters Klub

Som lærer kan man godt drømme om, at alle elever var som de videbegær-

lige ungersvende i Døde Poeters Klub. Engagementslængsel, kalder Noemi Katznelson fænomenet.

"Mange lærere drømmer om at træde ind i en klasse og møde en masse nysgerrige elever, som synes, at deres fag er megaspændende og relevant. Men det er jo ikke altid sådan, det folder sig ud. På den måde kan pædagogisk arbejde nogle gange opleves som noget, der står i vejen for, at vi kan komme hen og få løst denne her engagementslængsel og komme frem til de der elever, som sidder med deres åbne nysgerrige blikke og suger til sig," forklarer Noemi Katznelson.

"Men midt i det risikerer lærerne at ryge med i en idealisering af, hvordan det skal føles at være på arbejde. Og dér kunne det

Omfavn dit møfferi

- Pædagogisk møfferi er alle de hverdagsnære pædagogiske handlinger, greb og justeringer, som man næsten umærkeligt laver, fordi tingene aldrig helt går, som man troede eller havde planlagt.
- Møfferiet er ikke noget, der skal overstås eller noget, der står i vejen for det egentlige arbejde. Det er en del af kernen i lærergerningen.
- Vi har brug for at omfavne det pædagogiske møfferi i en tid, hvor der er fokus på at præstere og levere det perfekte.

være dejligt, hvis vi kunne se det smukke i møfferiet."

Så hvad er det smukke?

"Det handler om at erkende, at der er rigtig meget i lærergerningen, som er levet liv, og som er noget uforudsigeligt møfferi, fordi lærergerningen jo handler om at forme andre mennesker. Og fordi den er under påvirkning af en verden, der forandrer sig hele tiden, så har vi med nogle meget bevægelige størrelser at gøre," siger Noemi Katznelson og peger på, at vi måske skal øve os i at blive i besværet, som den amerikanske forsker Donna Haraway taler om.

For det kan da godt være, at forløbet om Herman Bang, Vietnamkrigen eller nærastronomi ikke blev afviklet og foldet ud til et pædagogisk 12-tal. Men hvem er

egentlig nogensinde kommet perfekt i mål med et undervisningsforløb, spørger Noemi Katznelson.

Og måske var det godt nok møffet på plads alligevel.

"For måske fik man undervejs øje på nogle udfordringer, man er nødt til at tage hånd om. Eller måske skubbete det forløb til noget vigtigt og bidrager til, at eleverne kommer et nyt sted hen."

Kernen i det pædagogiske arbejde

Så måske er kernen i det pædagogiske arbejde netop hverdagens små møder og mikrojusteringer og ikke de store idealer og visioner. Noemi Katznelson vil i hvert fald gerne invitere os til at se værdien i hverdagens uendeligt mange møffede mikrohandlinger.

"Når vi taler om pædagogisk møfferi på denne her måde, er det også et forsøg på at sige, at de store svar måske ikke ligger ude i horisonten i nogle store idealer og forkromede pædagogiske tiltag. Måske findes svarene i det, vi gør lige her og nu, og i den måde, du går ind og møder din klasse på om lidt," siger hun.

For vi har brug for en modvægt til gerne at ville løse det hele til ug.

"I det pædagogiske arbejde med mennesker kan vi godt blive ramt af en længsel efter at finde dét, der kan løse det hele. Vi vil gerne fikse trivslen, fikse fagligheden, fikse tingene," siger Noemi Katznelson.

Der kan komme en idealisering af, hvordan det skal føles at være i verden, og hvad det vil sige at trives. Men det er ikke realistisk, og derfor har vi brug for en modvægt.

"Der ligger også en insisteren på, at når vi arbejder med mennesker i en uddannelses- og skolekontekst, så vil det – uanset hvor meget vi optimerer – til enhver tid indebære pædagogisk møfferi."

Ingen skal møffe alene

På de skoler, som forskerne har fulgt, har de nogle steder set pædagogisk møfferi som noget, den enkelte lærer bakser med alene. Andre steder arbejder man med det kollektivt. For forskerne er det tydeligt, at det bliver meget slidsomt for underviserne, hvis de står alene med det.

"Hvis du står alene med det pædagogiske møfferi inde i 2.U, så er det som at stå >

”Når tiden og omverdenen trækker i retning af individualisering, må skoleverdenen svare igen med den gode anderledeshed i form af at styrke det kollektive.”

Noemi Katznelson

alene på en isflage. Det kan godt blive tungt, og det slider, når du står alene med situationen og håndteringen af, hvad du gør, når eleverne for eksempel ikke vil i gruppe med hinanden, når få dukker op eller deltager i en aktivitet og så videre,” forklarer Noemi Katznelson.

Lærerne reagerer forskelligt, når møfferiet bliver slidsomt. Nogle læner sig meget ind i de enkelte elever og vender frustrationer og bekymringer indad.

”Vi har eksempler på lærere, som vågner med et sæt klokken fire om morgenen og tænker ’åh fik jeg taget hånd om den situation med Magnus?’ eller ’Gud, har Isabella ikke været fraværende rigtig længe?’” forklarer hun.

Andre lærere reagerer omvendt og resignerer.

”Der er lærere, som synes, at det er for uoverskueligt med alt det relationsarbejde og alt det, de skal gøre for at få det til at fungere. De tænker måske mere: ’Eleverne er voksne mennesker, så nu går jeg ind og lægger min undervisning, og så må de elever, der er klar, følge med, og resten må jo finde ud af det.’”

Uanset hvad er det ikke optimalt at være alene med møfferi-opgaven.

”Det bliver meget slidsomt, når lærerne står i det alene. Man risikerer, at de trækker sig fra det – udmattede og udbrændte,” forklarer Noemi Katznelson.

Individualisering med individualisering på

Og det er centralt. For der er så tilpas mange udfordringer ved at drive skole i dag, at vi er nødt til at gøre op med dele af den individualisering, som ligger i lærergerningen, mener Noemi Katznelson.

”Skole og uddannelse har gennem de seneste årtier været igennem et enormt

individualiseringsstryk,” forklarer Noemi Katznelson.

Hun peger på, at et stigende antal elever har særlige problemstillinger, som skal behandles individuelt – også det øger behovet for møfferi. Mængden af ting i uddannelsessystemet, som skal håndteres individuelt, er steget, samtidig med at vi har et enormt præstationsfokus på den enkelte.

”Så hvis du som underviser også skal gribe det her helt alene på en isflage, så får du individualisering med individualisering på,” siger Noemi Katznelson.

Og det går ikke. Men løsningen er klar:

”Når tiden og omverdenen trækker i retning af individualisering, må skoleverdenen svare igen med den gode anderledeshed i form af at styrke det kollektive,” siger Noemi Katznelson.

”Vi er som uddannelsessystem udspændt mellem et ideal om på den ene side gerne at ville møde og tilpasse os den enkelte og på den anden side en hverdag, der er meget langt fra det ideal. Hele tanken om, at trivsel ideelt set skal håndteres individuelt, er forfæjlet. Der er snarere behov for at styrke det fælles og kollektive for derigennem også at kunne skabe bedre betingelser for den enkelte,” siger hun.

En fælles kultur for at møffe

Noemi Katznelson ser da også mange eksempler på pædagogisk møfferi som noget kollektivt, som lærerne og skolen deler med hinanden og er fælles om. Her har skolens ledelse en rolle med at forme intention og retning for skolen og sætte rammerne for skolekulturen.

”På den måde bliver det en del af et større kredsløb. Så er den ene lærers pædagogiske møfferi forbundet med andre læreres pædagogiske møfferi og til skolens og ledelsens rammesætning af det.”

Der skal laves nogle strukturer, som gør, at når Pernille står inde i matematik i 2.U og møffer med noget, så skal det forbinde sig til det, som venter Claus, der kommer ind i klassen lige om lidt og underviser i samfundsfag.

”Det kan man fx gøre ved at sørge for, at viden bliver delt og flyder mellem lærerne, så de kan reflektere sammen. Og det er ledelsens rolle at få sat de rammer, som muliggør, at møfferiet ikke kun lander hos den enkelte,” understreger Noemi Katznelson.

Lad os hylde møfferiet

Møfferi-begrebet må gerne komme bredt ud og leve i undervisningssektoren, mener Noemi Katznelson. For vi har brug for at omfavne det pædagogiske møfferi – især i en tid, hvor der er så meget fokus på at præstere og levere det perfekte, pointerer hun.

”Vi skal passe på med at få skruet idealerne op, så de lander et sted, hvor virkeligheden hele tiden skuffer. For så kommer vi til at blive skuffede konstant over, at tingene ikke lige gik, som de skulle,” forklarer hun.

Måske kan bevidstheden om, at meget undervisning og trivselsarbejde er noget pædagogisk møfferi, også få underviserne til at sænke skuldrene.

”Når vi bruger begrebet, er det også et forsøg på at sige: Hey, i en pædagogisk praksis går det aldrig helt, som man troede. Møfferiet er et iboende vilkår i det pædagogiske arbejde, ikke bare noget, som står i vejen for, hvordan det burde være,” forklarer hun. ●

Læs mere om trivselsarbejdets møfferi i publikationen: 'Trivselsarbejde mellem skole og ungdomsliv: At forstå og arbejde med trivsel som en del af skolens praksis', Center for Ungdomsforskning 2025. Forskerne bag er Maria Bruselius-Jensen, Ida Andrea Nilsson, Lika da Cruz, Søren Christian Krogh og Noemi Katznelson.

Noemi Katznelson er professor, forskningsleder og centerleder på Center for Ungdomsforskning på Aalborg Universitet. Hun forsker i ungdomsliv og trivsel med særligt fokus på unge i uddannelsessystemet.